

ИНФОРМИРАНост НА ПОСЕТИТЕЛИТЕ НА СОЛАРНИ СТУДИЯ ВЪВ ВАРНА И ДОБРИЧ ЗА ЗДРАВНИТЕ РИСКОВЕ ОТ ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ

Славка Вълчева¹, Мариела Илиева¹, Нели Кънчева¹, Деница Георгиева¹,
Теодора Димитрова²

¹студенти, Медицински колеж - Варна, специалност „Инспектор по обществено здраве”, МУ-Варна

²Катедра Хигиена и епидемиология, ФОЗ, МУ-Варна

AWARENESS OF THE VISITORS OF SOLAR STUDIOS IN VARNA AND DOBRICH ABOUT THE HEALTH RISKS FROM THEIR USE

Slavka Valcheva¹, Mariela Ilieva¹, Neli Kancheva¹, Denitsa Georgieva¹,
Teodora Dimitrova²

¹students, TRS Public Health Inspector, Medical College of Varna,
Medical University of Varna

²Department of Hygiene and Epidemiology, Faculty of Public Health,
Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

България е сред първенците на световно ниво по регистрирани случаи на рак на кожата. Последниците от интензивно излагане на УВ радиация са значим здравен и социален проблем. Предлагането на изкуствен тен в солариуми през последните години е много дискутирано най-вече заради опасностите от неконтролирано предлагане и необходимост от правила за безопасност и безвредност. Целта на изследването е да се проучи нивото на информираност на посетителите на соларни студия във Варна и Добрич за здравните рискове от използването им. Извършено е анкетно проучване на общо 116 души, от които 97 жени и 19 мъже. Резултатите установяват, че едва 57,9 % получават информация от козметик. Само 70 % от посетителите получават указания за използване на солариум всеки път. Близко ¼ от анкетираните отговарят че посещават солариум според параметрите на излъчване. Повече от 50% от анкетираните излагат на изкуствени УВ лъчи зони от кожата с пигментни образувания, а 55,3% от клиентите на салони за изкуствен тен са с предимно светъл цвят на кожата, т.е. с повишен риск от злокачествени новообразувания.

ABSTRACT

Bulgaria is one of the countries with the highest number of cases of skin cancer worldwide. The consequences of intensive exposure to UV radiation are an important health and social issue. Artificial indoor tanning has been offered widely during the last years and this has led to plenty of discussions mainly related to the risks of the uncontrolled offer of such services, and to the need of safety and health regulations. The purpose of the study is to determine the levels of health risk awareness amongst the clients of solar studios in Varna and Dobrich. A survey was conducted involving 116 people of which 97 women and 19 men. According to the results, only 57.9% have been informed by a cosmetician. Only 70% of the clients have been given regularly instructions for the use of the solarium. Almost one quarter of the participants in the survey stated that they chose a solar studio because of the radiation parameters. More than 50% of the interviewed exposed to artificial UV radiation the zones of their bodies with pigmentary formations while 55.3% of the clients of artificial tan studios naturally have light skin, which means they are exposed to a higher risk of malignant new formations. Based on these results, activities aimed at raising the population's awareness about the effects of UV radiation and about protection measures, as well as at building habits of safe behavior

На базата на тези резултати, трябва да бъдат планирани и реализирани дейности за повишаване на знанията на населението относно здравните последици от въздействието на УВ-та радиация и начините за предпазване от нея, както и за изграждане на навици за безопасно поведение използване на изкуствени източници на УВ лъчение.

Ключови думи: солариум, здравен риск, информираност

УВОД

Известно е, че планетата Земя принадлежи към Слънчевата система не само формално, но и в буквалния смисъл на думата. Защото без светлината, топлината и енергията на слънцето животът на хората, животните и растенията наистина би бил невъзможен. Дарявайки ни със здраве, сила и жизнеспособност, слънцето стимулира не само тялото, но и душата – греє ли то, ние се чувстваме жизнерадостни и щастливи. От друга страна днес вече се знае, че слънцето има отношение към голям брой заболявания на кожата, което недвусмислено го нарежда сред вредните фактори на околната среда. Поради това основателно възниква въпросът, дали е разумно в името на „красивия тен“ да се излагаме редовно на бронзиращите ни лъчи и то не само през лятото, но и в солариумите през зимата. За да си отговорим на този въпрос, трябва да се запознаем с различните изследвания на специалистите от цял свят, касаещи влиянието на ултравиолетовата светлина върху живата материя.

Нежната целувка на ултравиолетовите лампи предизвиква рак на кожата. До преди няколко години, най големият «бум» на посещенията на солариум бяха през месец май. Преди баловете почти всички абитуриентки искаха да се сдобият с изкуствен загар. Сега обаче тенът е на мода целогодишно. Без значение от сезона, орди от жадни за тъмна кожа момичета се спускат към заветните кабинки (2,3,5,11,12). Не е ясно обаче колко от тях са запознати с официално доказаня факт, че солариумът може да доведе до рак на кожата. Според Световната здравна организация, «ковчегът» с ултравиолетовите лампи е поставен във втора категория по опасност, провокираща онкологични заболявания още през 2009 г. Смята се, че хората до 30 годишна възраст, почитатели на изкуствения тен, са с до 75% по-предразположе-

when using artificial UV radiation sources, should be planned and implemented.

Keywords: UV-tanning, health risk, awareness

ни да развият меланом. Той пък, от своя страна, е злокачествен тумор, който метастазира много бързо (6).

В редица държави е забранено на лица под 18 годишна възраст да посещават солариуми. В Австралия законът е дори по суров: там хората със светла кожа и лунички също нямат право да се излагат на опасното лъчение. По време на конгрес в Международния център за изследвания на рака, провел се в Лион преди 3 години, става ясно, че солариумът провокира развитието дори на рак в окото (9).

Учени от Швеция и Норвегия пък доказват, че редовното излагане на ултравиолетови лампи отслабва имунитета. Освен това, солариумът води до промени в мозъка, водещи до поведение на зависимост (10, 3). Друго проучване пък, проведено още през 2006 година от учени от университета Wake Forest University сочи, че лъчите на солариума провокират образуването на ендорфин. Неговите свойства наподобяват тези на морфина, той предизвиква еуфория и намалява усещането за болка (7,8).

Някои хора обвиняват зависимостта си към солариума с едно сравнително ново заболяване. Тенорексията, подобно на други болести, завършващи на „рексия“, е зависимост към тена.

България е сред първенците на световно ниво по регистрирани случаи на рак на кожата. У нас годишно се разболяват 150 души на 100 000, докато в Централна Европа заболеваемостта е 20 души на 100 000. Само за миналата година са регистрирани около 3 500 нови случая, като близо 400 от тях са от най-страшния вид - кожен меланом.

Последиците от интензивно излагане на УВ радиация са значим здравен и социален проблем. И макар, че в малки количества УВ-та радиация е полезна за синтеза на витамин Д в кожата, в големи количества е рисков фактор за за-

болявания на кожата (в т. ч. и рак на кожата, който в нашата страна е на второ място в структурата на онкологичните заболявания, и при мъжете и при жените), очите и имунната система.

Предлагането на изкуствен тен в солариуми през последните години е много дискутирано най-вече заради опасностите от неконтролирано предлагане и необходимост от правила за безопасност и безвредност. Стандартът БДС EN 16489:2014 „Професионални услуги за придобиване на тен на закрито“ предоставя унифицирани изисквания за обучение, квалификация и компетентност на работещите в соларните студия, както и изисквания за предоставянето на услугата. Изискванията за уредите за облъчване на кожата с ултравиолетово лъчение са в областта на приложение на стандарт EN 60335-2-27. През последните години качеството и безопасността на соларните апарати, без които подобни центрове не биха могли да работят, значително се подобри, особено след публикуването му (1,4).

ЦЕЛ

Да се проучи нивото на информираност на посетителите на соларни студия във Варна и Добрич за здравните рискове от използването им.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

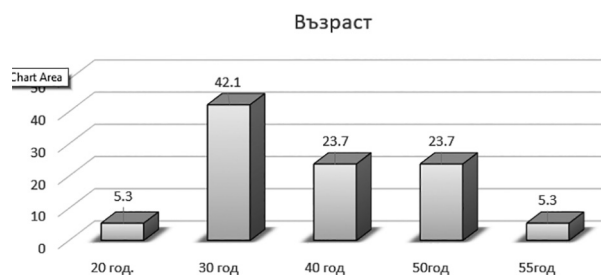
Извършено е анкетно проучване от студенти специалност „Инспектор обществено здраве“, в три соларни студия, от които две на територията на град Варна и едно в град Добрич. Изследването се проведе в периода април-август 2017 г. Анкетиранията са активно и неактивно използващи уреди за придобиване на тен. Обхванати са общо 116 души, от които 97 жени и 19 мъже.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

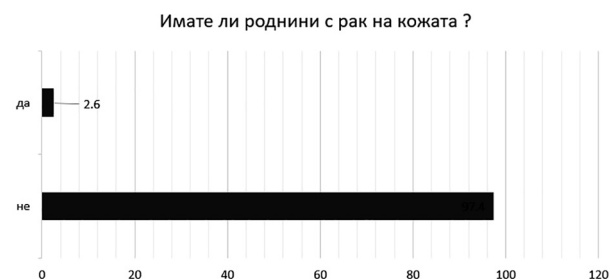
Най-голям брой от посетителите на солариумите 42,1% са на възраст между 20 и 30 години. Данните показват, че хората в тази възраст имат най-голямо желание за своя шоколадов тен. Възраст до 30 години при посещение на солариум се смята за рискова и се смята че увеличава риска от развитие на меланом до 75%.

Много обезпокоителен е факта, че 2.6% от използващите солариум имат роднини с рак на кожата и въпреки това те продължават да се подлагат на тези процедури. Статистката показва, че посетителите не са информирани за генетичната наследственост при това заболяване.

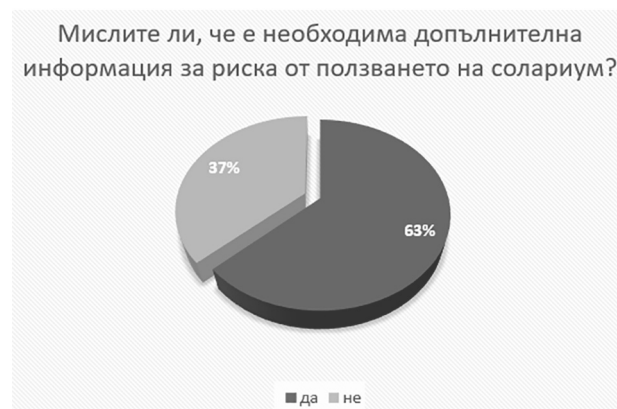
По-голяма част от анкетираните 63% смятат, че информацията която имат за солариумите не

Фиг. 1. Разпределение на анкетираните по възраст (%)

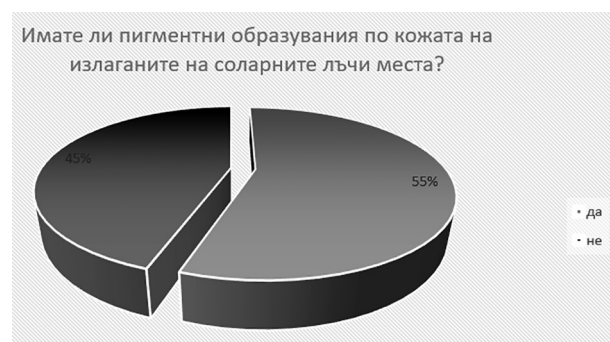

Фиг. 2. Разпределение на анкетираните според фамилната анамнеза за злокачествено новообразувание на кожата

Фиг. 3. Разпределение на анкетираните според необходимостта им от допълнителна информация за риска от ползването на солариум

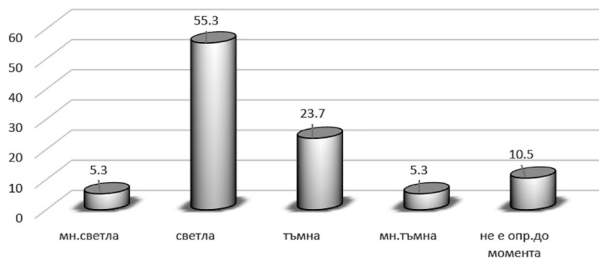
е достатъчна и трябва да им се предлага допълнителна информация и тя да е достъпна до всички посетители и желаещи да се сдобият с кафявият тен.

Фиг. 4. Наличие на пигментни образувания по облъчваната кожа сред анкетираните (%)

Преобладаващата част от анкетираниите 55% са отговорили, че имат пигментни образувания по кожата. Според препоръките на СЗО това е едно от противопоказанията за използване на солариум поради високия риск от злокачествено кожно новообразувание.

Фенотип на кожата ?

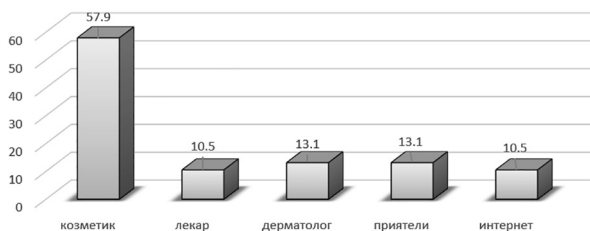

Фиг. 5. Разпределение според фенотипа на кожата на участниците

Повече от 50% от анкетираниите са отговорили, че имат светъл цвят на кожата.

Използването на солариум при хора със светла кожа може да доведе до голям риск, тъй като е доказано, че хората със светъл цвят на кожата придобиват съвсем малко тен, предразположени са към силно изгаряне и също така този тип кожа не може да произведе достатъчни количества меланин, който да я защитава от изгаряне

Консултация и информация са получили от ?

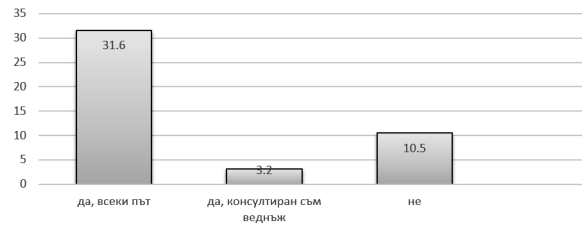

Фиг. 6. Разпределение според източника на информация (%)

Статистиката показва, че информацията в 57,9% се получава от работещите козметици в салоните за красота. Близко ¼ от анкетираниите или 23,6% разчитат на информация от приятели и интернет, т.е. не са получили индивидуална консултация относно здравния риск от използването на изкуствен източник на УВ лъчения.

На въпросът получавате ли указания за ползването на солариум, по-голяма част от анкетираниите 31,6% са отговорили „да всеки път“. Преди употребата на солариум се изисква консултация от специалист козметик или дерматолог, относно показанията на процедурата за типа кожа и изключване на противопоказанията за ползването

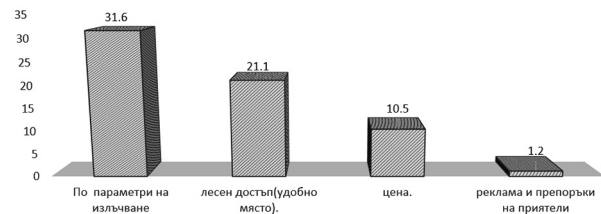
Получавате ли указания за ползването на солариум ?

Фиг. 7. Честота на предлаганите указания за ползване на солариум

на солариум, за да се избегнат нежелани реакции. Указания за ползването на солариум получават всеки път едва 31,6% от анкетираниите са отговорили. Което показва, че хората най-вероятно са информирани до толкова, че да не се откажат от привлекателния си външен вид.

Как избирате солариум?

Фиг. 8. Параметри за избор на солариум

Почти половината от анкетираниите (49%) са отговорили, че избират солариум по параметри на излъчване. Както знаем ултравиолетовите лъчи, които излъчват солариумите, могат да предизвикат зачервявания, изгаряне и рак на кожата. Затова е много важно да подберем солариум с подходящи параметри на излъчване, за да предотвратим тези нежелани реакции.

Интересно е, от къде респондентите ни са наясно с необходимите за конкретния фенотип кожа параметри на излъчване, след като близо четвърт не са получили медицинска консултация.

Резултатите от анкетата показват груби противоречия с изискванията на регулаторната рамка на действащия към момента европейски стандарт БДС EN 16489-1:2014. Безопасността за ползващите тези услуги се повишава след публикуването на европейския стандарт EN 60335-2-27, който ограничава еритемната плътност на мощност до 0,3W/m². За съжаление, тази норма към момента на практика в България не се контролира, а ползвателите не са информирани за нея.

За безопасната употреба на предлаганите се устройства за придобиване на тен на закрито преди всичко зависи от това как е предоставена самата услуга. В болшинството от студията, оба-

че тя е предоставена изцяло на самообслужване и като условията изцяло се определят от клиента. Предвид на резултатите от информираността на посетителите установяваме ясни предпоставки за сериозен риск за общественото здраве. Основно значение има начинът, по който потенциалните потребители са информирани за правилната употреба на устройствата за придобиване на тен на закрито, като се отчитат индивидуалните особености на всеки потребител. Отговорното излагане на изкуствено UV лъчение на закрито, залегнало в европейските стандарти изисква индивидуален подход и програма за придобиване на тен, базирана на минимална еритемна доза и стандартна еритемна доза. Резултатите от проучването, че едва 31,6% получават указания за ползването на солариум и близо ¼ от анкетиранияте или 23,6% разчитат на информацията от приятели и интернет, акцентира върху много важни пропуски свързани с това, колко често се използват солариумите, познават ли се за рисковете от използването и също така до колко хората са информирани за своята безопасност при използването му.

Изследването установява тревожни тенденции. Едва 57,9% получават информация от козметик, а само 70% от посетителите получават указания за използване на солариум всеки път. Налице е практика за предлагане на солариум въпреки ясните противопоказания като например фамилна обремененост с рака на кожата (3% от анкетиранияте). Повече от 50% от анкетиранияте излагат на изкуствени UV лъчи зони от кожата с пигментни образувания, а 55,3% от анкетиранияте са с предимно светъл цвят на кожата, т.е. предразположени повече към изгаряне поради образуването на по малко количество меланин в кожата.

ИЗВОДИ

Голяма част от потребителите на соларните студия са млади хора на възраст между 20 и 30 години-рискова за развиване на меланом. Поради желанието за по голяма информираност и установените неблагоприятни резултати по някои от въпросите е видно, че посетителите не са консултирани по необходимия начин с изискванията установени в стандарт БДС 16489 и /или имат само повърхностна и некомпетентна информация, проучването показва и че преобладаващата част получават информацията си от некомпетентни лица, приятели и интернет. Респективно получените неблагоприятни резултати от ста-

тистиката показват и недостатъчна компетентност на работещите в соларните студия.

На базата на тези резултати, трябва да бъдат планирани и реализирани дейности за повишаване на знанията на населението относно здравните последици от въздействието на UV-та радиация и начините за предпазване от нея, както и за изграждане на навици за безопасно поведение използване на изкуствени източници на UV лъчение.

Всички разгледани факти потвърждават необходимостта от въвеждане на системен контрол на изкуствените ултравиолетови лъчения, както и адекватни методи за измерване и оценка на експозицията.

ЛИТЕРАТУРА

1. БДС EN 16489:2014 „Професионални услуги за придобиване на тен на закрито“
2. Autier P. Perspectives in melanoma prevention: the case of sunbeds. *Eur J Cancer*. 2004;40(16):2367–2376.
3. Diffey B. Sunbeds, beauty and melanoma. *Br J Dermatol*. 2007;157(2):215–216. EN 60335-2-27
4. Geller AC, Colditz G, Oliveria S, et al. Use of sunscreen, sunburning rates, and tanning bed use among more than 10,000 US children and adolescents. *Pediatrics*. 2002;109(6):1009–1014.
5. International Agency for Research on Cancer IARC classification of carcinogens. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/bookshelf/br.fcgi?book=cmcd6&part=A6679>.
6. Jemec GB. Primary prevention of malignant melanoma: to know may not be enough. *J Am Acad Dermatol*. 1993;28(5 Pt 1):799–800.
7. Kaur M, Liguori A, Lang W, Rapp SR, Fleischer AB, Jr, Feldman SR. Induction of withdrawal-like symptoms in a small randomized, controlled trial of opioid blockade in frequent tanners. *J Am Acad Dermatol*. 2006;54(4):709–711.
8. Levine JA, Sorace M, Spencer J, Siegel DM. The indoor UV tanning industry: a review of skin cancer risk, health benefit claims, and regulation. *J Am Acad Dermatol*. 2005;53(6):1038–1044.

9. Nolan BV, Feldman SR. Ultraviolet tanning addiction. *Dermatol Clin.* 2009;27(2):109–112.
10. O’Riordan DL, Field AE, Geller AC, et al. Frequent tanning bed use, weight concerns, and other health risk behaviors in adolescent females (United States) *Cancer Causes Control.* 2006;17(5):679–686.
11. Schneider S, Kramer H. Who uses sunbeds? A systematic literature review of risk groups in developed countries. *J Eur Acad Dermatol Venereol.* 2010 Jun;24(6):639–648. Epub 2009 Dec 8.
12. Woo DK, Eide MJ. Tanning beds, skin cancer, and vitamin D: an examination of the scientific evidence and public health implications. *Dermatol Ther.* 2010;23(1):61–71.

Адрес за кореспонденция:
Славка Вълчева
специалност „Инспектор по общественото здраве”,
Медицински колеж - Варна,
МУ-Варна
e-mail: s.vulcheva@yahoo.com